

MÜZİK EĞİTİMİ ALAN VE ALMAYAN LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK TASARIMI DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ *

Yrd. Doç. Dr. Dolunay Akgül Barış **

ÖZET

Bu araştırma, müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin, Benlik Tasarımı düzeylerini, cinsiyet, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi, ailenin müzikle ilgilenip ilgilenmeme durumu, okul dışı müzik etkinliğinde bulunulup bulunulmaması ve yaşanan çevre değişkenlerine göre inceleyerek, bu değişkenlerin her iki grupta da öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerine etkisini saptamayı amaçlamaktadır. Araştırma, Ankara – Bolu - Antalya Anadolu Güzel Sanatlar Liselerine devam eden 57 lise son sınıf müzik öğrencisi ve Ankara Ömer Seyfettin Lisesi, Bolu Atatürk Lisesi ve Antalya Karatay Lisesi son sınıflarına devam eden, lise döneminde müzik dersi almamış 60 öğrenci olmak üzere toplam 117 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada, örnekleme seçilen öğrencilerin belirlenen değişkenlere ilişkin bilgilerini toplamak amacıyla kişisel bilgi formu hazırlanıp kullanılmış, öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerini belirlemek amacıyla ise Benlik Tasarımı Envanteri – Lise Formu araştırmacı tarafından bizzat uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesi aşamasında, değişkenlerin, öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerine etkilerini saptamak amacıyla tek yönlü ve çift yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Benlik, Benlik Tasarımı

Abstract

REGARDING SEVERAL VARIATIONS EXAMINING LEVELS OF SELF – CONCEPT OF THE STUDENTS BOTH GETTING OR NOT GETTING MUSIC EDUCATION*

The aim of this research was to study the levels of the self – concept of students receiving or not receiving music education according to several variations

* Bu çalışma; Dolunay AĞGÜL BARIŞ'ın Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Prof.Yılmaz ŞENDURUR'un danışmanlığında yürütülmüş olan "Müzik Eğitimi Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi" konulu (2002) doktora tezinin bir özetidir.

** Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı

such as sex, social and economic status of the family, education of the parents, participating in music activities out of the school, place of habitation and also to find out the effect of these differentiations on the levels of the self – concept of both groups of students. Totally 117 high school last year students were sampled for this research; 57 of which were music students attending Ankara, Bolu and Antalya High School of Fine Arts and also other 60 students, not getting music education, were attending Ankara Ömer Seyfettin High School, Antalya Karatay High School and Bolu Atatürk High School. “Individual Information Forms” were prepared and used to gather the data regarding to determined variations of the students chosen for this research and then to find out the levels of the self – concept of the students “self – concept Inventory High School Forms” were applied by the searcher personally. At analysing step “Two and One Way Classification Analysis of Variance” was used to discover the impact of the variations on the levels of self – concept of the highschool students getting or not getting music education.

Key Words: Music Education, Selves, Self – Concept

GİRİŞ

Bireyin yaşamsal mutluluğunun temelini oluşturan benlik kavramı kişiliğin bir çekirdek alanıdır. Ben neyim, ne yapabilirim, kendimi nasıl değerlendiriyorum, yaşam içindeki değerim ve benzeri soruların yanıtları benliğin tanımları olarak ortaya çıkar (Topses, 1992). Bu kavram bireyin ailesel ve çevresel ön yaşantılarının bir uzantısı olmakla beraber, okul ve eğitim sürecini içine alan bir bütündür. Bireyin doğumundan başlayarak kendinin tanımaya ve anlamaya çalışmasıyla paralel giden bu süreç onun bir insan olarak nitelikleri, yetenekleri, amaçları, inanışları, ahlak yükümlülükleri ve bilinçli olarak elde ettiği değerleri demektir (Jersild, 1979). Bu süreç içinde eğer birey kendini doğru ve yanlışlarıyla olduğu gibi tanımlarsa, kendi sınırlılıklarını ve yapabileceklerini tam anlamıyla bilir ve çevresindeki insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilirse mutlu olur, kişisel özgüveni artar. Kişinin bu şekilde kendini tanıyarak, objektif bir şekilde değerlendirmesi onun hayatı boyunca mutlu ve dengeli bir birey olarak yaşamasının temelini oluşturur (Bacanlı, 2000).

Kısacası yaşamsal deneyimler ve bireyin yaşam süreci içinde geçirdiği eğitim yaşantıları onun olumlu yada olumsuz benlik algısı geliştirmesini sağlar.

Benliğin içinde duygular vardır. Hislerin algılanması, kavranması benlik tasarımını dile getirmenin ipuçlarıdır. Böylece benlik tasarımı kavramı, bireyin kendi duygu ve düşüncelerine ilişkin bir değerlendirme tasarısıdır. İnsanın kendini tanıması, sınırlılıklarının ve yeteneklerinin bilincinde olması şüphesiz ki ona sağlıklı bir kişilik sağlayan bir kazanımdır (Batmaz, İsen, Tolon, 1984).

Bireyin varolan yetersizliklerini ve eksiklerini kapatabileceği, rahatlayabileceği, kendini ifade edebileceği, çevresiyle olan doğrudan bağlantısını arttırabileceği, belirli bir çalışma disiplini kazanabileceği gibi pek çok konuda bireye yardımcı olabilecek eğitim sanat eğitimidir.

Eğitim sistemimiz içerisinde, sanat eğitiminin en önemli kollarından birini müzik eğitimi oluşturmaktadır. Konuya bu açıdan bakıldığında müzik eğitiminin bireyin olumlu bir benlik tasarımı oluşturmasındaki etkisini göz ardı etmemek gerekir.

Müzik eğitiminin birey üzerindeki etkileri, ilke ve amaçları incelenirse de, müzik eğitiminin amaçları içinde bireyin kendini ifade etmesine yardımcı olmak, bireyin sağlıklı, dengeli, doyumlu ve mutlu olmasına zemin hazırlamak, bireyin duyarlılığını arttırmak gibi benlik tasarımı arttırıcı özelliklerin olduğu görülmektedir.

Ayrıca toplu müzik etkinlikleri sayesinde bireyin kendisi ile çevresi arasındaki doğrudan olan bağlantısının artması, kişinin ben kimim? sorusunu sormasına yardımcı olarak bireyin toplum içerisindeki uyum ve başarısının artmasını sağlar. Bu toplumsal özgüven, bireyin kendi hakkındaki düşüncelerini etkileyerek kişisel benlik tasarımı da etkiler.

Müzik eğitiminin kendini ifade etme, yaratıcılık, duygu ve düşünceleri rahat bir şekilde ifade etme, kendine saygı gibi kişinin özgüvenini arttırıcı özellikler taşıması ayrıca bireyin kendini kanıtlamasına, kendini gerçekleştirmesine, kişiliğini geliştirmesine, yaşamını zenginleştirmesine ve böylece kendisine daha sağlıklı ve mutlu bir yaşam kurmasına olanak sağlaması gibi özellikleri de bu fikri destekler niteliktedir (Uçan, 1996).

Müziğin, bireyin kendisi ile çevresi arasındaki doğrudan bağlantıyı arttırması, aynı zamanda kendini ifade gücünü arttırarak, kişinin "ben kimim?" sorusunu sormasına yardımcı olması gibi özellikleri de bireyin benlik tasarımı etkisini göstermektedir. Örneğin, müziğin nasıl yaratıldığını öğrenen bir çocuk aynı zamanda doğuştan gelen kendi yaratıcılığı hakkında da önemli şeyler öğrenir. Çocuk bir çalgıya ya da müzik parçasına çalışırken elde ettiği performans ile çalışma saatleri arasındaki bağlantıyı anlamaya başlayınca, hayattaki başarısı, görgüsü ve çalışma disiplini de gelişerek kendini tanımaya başlar (Music Educators National Conference 1987). Ayrıca müzikle ilgilenen çocukların anlatım güçlerinin, sorumluluk duygularının ve özgüvenlerinin de geliştiği bir gerçektir (Çilingir, 1990).

Müzik eğitimcileri tarafından özellikle ilginç bulunan bir nokta da benlik tasarımı çok boyutlu bir kavram olduğudur. Bir başka deyişle, bir kimsenin bir alanda yüksek beceri sahibi olması, ya da başarısıyla ilgili olumlu duygular hissetmesi diğer alanlardaki zayıflıklarını dengelemektedir. Bunu müzik eğitimi

açısından düşünürsek, müzik açısından başarılı bir kişi, bu alandaki başarısı ile spor, diğer akademik alanlar ve başka sosyal becerilerdeki eksikliklerini telafi edebilir (Reynols, 1992).

Müzik eğitimi bireysel benlik tasarımı arttırdığı gibi toplumsal benlik tasarımı da artırır. Okul ve sınıf içerisindeki grup çalışmaları, öğrencilerin grup içindeki uyum ve başarıları sayesinde toplumsal özgüvenlerini geliştirir. Başkaları ile diyalog sürecinde özgüvenimiz artar ve başkalarını düşünceleri kendimiz hakkındaki düşüncelerimizi etkiler. Her yeni müzikal deneyim müzikle ilgili özgüvenimiz arttırmaya ve değiştirmeye devam eder (Greenberk 1970) (Rearick, 2002).

Bireyin yaşam süreci içerisinde, kendini ispat etme, toplum içinde bir yer, bir statü elde etme çabalarının en yoğun yaşandığı dönem ise ergenlik dönemidir. Ergen bu dönemde kendinin farkında olduğunun farkına varır (Gabay,1996). Bireyin bu dönemde geliştireceği olumlu yada olumsuz benlik tasarımı onun tüm yaşantısını şekillendirecek özellikler taşıyacaktır. Bu bağlamda ergenlik dönemini içine alan lise döneminde alınacak müzik eğitiminin birey üzerindeki etkileri ve önemi göz ardı edilmemelidir. Bu sebeple araştırma kapsamına ergenlik dönemini içine alan lise dönemi alınmıştır.

Yapılan bu çalışmada lise döneminde müzik eğitiminin bireyin genel benlik tasarımı etkisi incelenmiş, benlik tasarımı etkileyen etkenlerin çeşitliliği de göz önünde bulundurularak, benlik tasarımı etkileyeceği düşünülen altı farklı değişkenin (cinsiyet, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailenin eğitim düzeyi, ailenin müzikle ilgilenip ilgilenmeme durumu, okul dışı müzik etkinlikleri, yaşanılan çevre) müzik eğitimi alan ve almayan gruplardaki benlik tasarımı düzeyine etkililiği araştırılmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemeyi amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Araştırmada model olarak "Genel Tarama Modeli" kullanılmıştır.

Evren

Bu araştırmanın genel (soyut) evrenini Türkiye'de bulunan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri müzik bölümü son sınıf öğrencileri ve orta öğretim kurumları Lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Çalışma evrenini ise merkez, merkezden uzak, merkeze yakın Random (tesadüf) yolu ile seçilmiş Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ve ortaöğretim kurumları Lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Bu yöntemle, merkez Ankara kabul edilmiş, merkeze yakın Bolu ve merkezden uzak olarak ise Antalya Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ve merkez liselerin birinde araştırma sürdürülmüştür.

Örneklem

Araştırma örneklemini Ankara, Bolu ve Antalya Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri müzik bölümleri, Lise son sınıf öğrencileri ile karşılaştırma grubu olarak da Ankara Ömer Seyfettin Lisesi, Bolu Atatürk Lisesi, Antalya Karatay Lisesinde öğrenim gören ve Lise döneminde müzik dersi almayan eşit sayıda öğrenci grubu oluşturmaktadır.

Araştırma müzik eğitimi alan 57 ve müzik eğitimi almayan 60 olmak üzere toplam 117 öğrenci üzerinde yürütülmüştür.

Verilerin Toplanması

Araştırma için gerekli veriler, Türkiye'de bulunan kütüphaneler, bilgisayar ile internet, yurtdışından getirilen makale ve yayınlar aracılığı ile toplanmıştır. Bu amaçla, araştırmanın dayanacağı temel gerçekleri saptamak ve konu ile ilgili yerli-yabancı kaynaklardaki görüşleri derlemek için belgesel tarama tekniği kullanılmıştır.

Öğrenciler hakkında bilgi edinmek ve bağımsız değişkenleri saptamak amacı ile uzman görüşleri doğrultusunda kişisel bilgi formu hazırlanmış ve veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Öğrencilerin "Benlik Tasarımı" düzeylerini ölçmek için ise Feriha Baymur tarafından hazırlanan Benlik tasarımı envanteri kullanılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Müzik eğitimi alan ve almayan öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerini belirlemek amacıyla uygulanan envanter tek tek değerlendirilmiş, öğrencilerin benlik tasarımı puanları saptanmış ve belirlenen değişkenlerin öğrencilerin benlik tasarımı düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla tek yönlü ve çift yönlü varyans analizi yapılmıştır.

3.BULGULAR

Tablo 1 Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı puanlarının ortalamaları ve varyans analizi sonuçları

Grup	N	\bar{X}	S^2	$\bar{X} \mp 2S$
Müzik Eğitimi Alan	57	50,82	645,147	0,02 ; 101,62
Müzik Eğitimi Almayan	60	34,35	584,875	-14,02 ; 82,72
Genel	117	42,38	677,323	-9,67 ; 94,43

Bağımlı Değişken: Benlik Tasarımı Puanı

Kaynak	Kare Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	P değeri
Gruplar Arası	7933,557	1	7933,557	12,916	,000 ^a
Gruplar İçi	70635,896	115	614,225		
Genel	78569,453	116			

a. 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı P değeri

Gruplar: Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencileri

Tablo 1. incelendiğinde müzik eğitimi alan lise öğrencilerinin, benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 50,82 olduğu, müzik eğitimi almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 34,35 olduğu saptanmıştır. Müzik eğitimi alan grupta benlik tasarımı puanlarının değişim aralığı 0,02 ile 101,62 arasında olduğu, müzik eğitimi almayan grupta ise -14,02 ile 82,72 arasında olduğu belirlenmiştir.

Genel dağılıma bakıldığında ise benlik tasarımı puanı ortalamalarının 42,38 olduğu, puanların değişim aralığının -9,67 ile 94,43 arasında olduğu görülmektedir.

Yapılan Varyans Analizi sonucunda $p < 0,05$ olarak bulunmuştur. Müzik eğitimi alanın öğrencilerin benlik tasarımı puanları üzerinde olumlu etkisi olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı puanlarının cinsiyet değişkenine göre ortalamaları ve varyans analizi sonuçları

Bağımlı Değişken: Benlik Tasarımı Puanı

Kaynak	Kare Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	P değeri
GRUP	7466,456	1	7466,456	12,055	,001 ^a
CINS	273,060	1	273,060	,441	,508
GRUP * CINS	376,986	1	376,986	,609	,437
Hata	69985,849	113	619,344		
Genel	78569,453	116			

a. 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı P değeri

Benlik Tasarımı Puanı

Müzik Eğitimi	Cinsiyet	N	Ortalama
Eğitim Alan Grup	Kız	39	50,54
	Erkek	18	51,44
Eğitim Almayan Grup	Kız	34	37,21
	Erkek	26	30,62
Genel	Kız	73	44,33
	Erkek	44	39,14

CINS: Cinsiyet

Tablo 2. incelendiğinde müzik eğitimi alan kızların benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 50,54 olduğu, erkeklerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 51,44 olduğu saptanmıştır. Buna karşılık müzik eğitimi almayan kızların benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 37,21 olduğu, erkeklerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 30,62 olduğu belirlenmiştir.

Genel dağılıma bakıldığında kızların benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 44,33 olduğu, erkeklerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının ise 39,14 olduğu saptanmıştır.

Tablodan da anlaşılacağı gibi her iki grupta da erkek ve kızların benlik tasarımı puanları birbirine yakın görünmektedir. Yapılan varyans analizi sonucunda da $p>0,05$ olarak bulunmuş bu sonuca göre cinsiyetin her iki grupta da benlik tasarımı üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığı saptanmıştır.

Tablo 3. Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı puanlarının ailelerinin sosyo – ekonomik düzeyi değişkenine göre ortalamaları ve varyans analizi sonuçları

Benlik Tasarımı Puanı		N	Ortalama
Müzik Eğitimi Eğitim Alan Grup	İyi	14	53,29
	Orta	40	50,95
	Düşük	3	37,67
Eğitim Almayan Grup	İyi	21	30,67
	Orta	37	36,84
	Düşük	2	27,00
Genel	İyi	35	39,71
	Orta	77	44,17
	Düşük	5	33,40

Bağımlı Değişken: Benlik Tasarımı Puanı

Kaynak	Kare Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	P değeri
GRUP	7797,163	1	7797,163	12,469	,001 ^a
ASED	761,911	2	380,955	,609	,546
GRUP * ASED	464,867	2	232,434	,372	,690
Hata	69409,118	111	625,307		
Genel	78569,453	116			

a. 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı P değeri

ASED: Ailenin Sosyo-Ekonomik Düzeyi

Tablo 3. incelendiğinde müzik eğitimi alan grupta ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 53,29 olduğu, orta olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 50,95 olduğu, düşük olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 37,67 olduğu saptanmıştır. Buna karşılık müzik eğitimi almayan grupta ise ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 30,67 olduğu, orta olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 36,84 olduğu, düşük olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 27,00 olduğu bulunmuştur.

Genel dağılıma bakıldığında ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 39,71 olduğu, orta olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 44,17 olduğu, düşük olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 33,40 olduğu anlaşılmaktadır.

Tablodan da anlaşılacağı gibi her iki grupta da iyi ve orta sosyo-ekonomik düzey ailelerin çocukların benlik tasarımı puanlarının yüksek olduğu tespit edilmekle beraber, yapılan varyans analizi sonucunda $p>0,05$ olarak bulunmuş olduğundan ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin, her iki grupta da benlik tasarımı puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmadığı saptanmıştır.

Tablo 4.1 Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı puanlarının anne ve babanın eğitim düzeyi değişkenine göre ortalamaları ve varyans analizi sonuçları

Benlik Tasarımı Puanı			
Müzik Eğitimi	Annenin Eğitim Düzeyi	N	Ortalama
Eğitim Alan Grup	Okur yazar/ilkokul mezunu	13	51,77
	Ortaokul mezunu	8	60,00
	Lise/dengi okul mezunu	14	51,36
	Üniversite/yükseokul mezunu	22	46,59
Eğitim Almayan Grup	Okur yazar değil	2	17,00
	Okur yazar/ilkokul mezunu	26	33,73
	Ortaokul mezunu	2	26,00
	Lise/dengi okul mezunu	24	39,00
	Üniversite/yükseokul mezunu	6	27,00
Genel	Okur yazar değil	2	17,00
	Okur yazar/ilkokul mezunu	39	39,74
	Ortaokul mezunu	10	53,20
	Lise/dengi okul mezunu	38	43,55
	Üniversite/yükseokul mezunu	28	42,39

Bağımlı Değişken: Benlik Tasarımı Puanı

Kaynak	Kare Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	P değeri
GRUP	7137,435	1	7137,435	11,343	,001 ^a
AED	1986,221	4	496,555	,789	,535
GRUP * AED	691,719	3	230,573	,366	,777
Hata	67957,956	108	629,240		
Genel	78569,453	116			

a. 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı P değeri

AED: Annenin Eğitim Düzeyi

Tablo 4.1 incelendiğinde müzik eğitimi alan grupta anneleri okuryazar/ilkokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 51,77 olduğu, anneleri ortaokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 60,00 olduğu, anneleri lise/dengi okul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 51,36 olduğu, anneleri üniversite/yüksek okul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 46,59 olduğu bulunmuştur. Bu grupta annesi okur/yazar olmayan hiçbir öğrenciye rastlanmamıştır. Buna karşılık müzik eğitimi almayan grupta anneleri okur/yazar olmayan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 17,00 olduğu, anneleri okuryazar/ilkokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 33,73 olduğu, anneleri ortaokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 26,00 olduğu, anneleri lise/dengi okul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 39,00 olduğu, anneleri üniversite/yüksek okul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 27,00 olduğu bulunmuştur.

Genel dağılıma bakıldığında annesi okuryazar olmayan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 17,00 olduğu, annesi okuryazar/ilkokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 39,74 olduğu, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 53,20 olduğu, annesi lise/dengi okul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 43,55 olduğu, annesi üniversite/yüksek okul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 42,39 olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan varyans analizi sonucunda ise $p > 0,05$ olarak bulunmuş olduğundan annenin eğitim düzeyi değişkeninin anlamlı bir farka neden olmadığı saptanmıştır.

Tablo 4.2 Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı puanlarının babalarının eğitim düzeyi değişkenine göre ortalamaları ve varyans analizi sonuçları

Benlik Tasarımı Puanı			
Müzik Eğitimi	Babanın Eğitim Düzeyi	N	Ortalama
Eğitim Alan Grup	Okur yazar/ilkokul mezunu	9	58,33
	Ortaokul mezunu	5	51,60
	Lise/dengi okul mezunu	18	51,44
	Üniversite/yüksekokul mezunu	25	47,52
Eğitim Almayan Grup	Okur yazar/ilkokul mezunu	19	33,74
	Ortaokul mezunu	6	38,50
	Lise/dengi okul mezunu	17	33,29
	Üniversite/yüksekokul mezunu	18	34,61
Genel	Okur yazar/ilkokul mezunu	28	41,64
	Ortaokul mezunu	11	44,45
	Lise/dengi okul mezunu	35	42,63
	Üniversite/yüksekokul mezunu	43	42,12

Bağımlı Değişken: Benlik Tasarımı Puanı

Kaynak	Kare Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	P değeri
GRUP	8206,561	1	8206,561	12,831	,001 ^a
BED	340,710	3	113,570	,178	,911
GRUP * BED	580,310	3	193,437	,302	,824
Hata	69714,876	109	639,586		
Genel	78569,453	116			

a. 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı P değeri

BED: Babanın Eğitim Düzeyi

Tablo 4.2 incelendiğinde müzik eğitimi alan grupta babaları okuryazar/ilkokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 58,33 olduğu, babaları ortaokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 51,60 olduğu, babaları lise/dengi okul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 51,44 olduğu, babaları üniversite/yüksekokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 47,52 olduğu bulunmuştur. Bu grupta babası okur/yazar olmayan hiçbir öğrenciye rastlanmamıştır. Buna karşılık müzik eğitimi almayan grupta babaları okuryazar/ilkokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 33,74 olduğu, babaları ortaokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 38,50 olduğu, babaları lise/dengi okul mezunu

olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 33,29 olduğu, babaları üniversite/yüksekokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 34,61 olduğu bulunmuştur.

Genel dağılıma bakıldığında babası okuryazar/ilkokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 41,64 olduğu, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 44,45 olduğu, babası lise/dengi okul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 42,63 olduğu, babası üniversite/yüksekokul mezunu olan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 42,12 olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan varyans analizi sonucunda ise $p>0,05$ olarak bulunmuş olduğundan babanın eğitim düzeyi değişkeninin anlamlı bir farka neden olmadığı saptanmıştır

Tablo 5. Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı puanlarının ailenin müzikle ilgilenip ilgilenmeme durumu değişkenine göre ortalamaları ve varyans analizi sonuçları

Benlik Tasarımı Puanı			
Müzik Eğitimi	Ailenin Müzikle İlgilenme Durumu	N	Ortalama
Eğitim Alan Grup	İlgilenmiyor	26	50,62
	İlgileniyor	31	51,00
Eğitim Almayan Grup	İlgilenmiyor	51	33,43
	İlgileniyor	9	39,56
Genel	İlgilenmiyor	77	39,23
	İlgileniyor	40	48,43

Bağımlı Değişken: Benlik Tasarımı Puanı					
Kaynak	Kare Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	P değeri
GRUP	5835,144	1	5835,144	9,373	,003 ^a
AMED	125,473	1	125,473	,202	,654
GRUP * AMED	163,537	1	163,537	,263	,609
Hata	70346,886	113	622,539		
Genel	78569,453	116			

a. 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı P değeri

AMED: Ailenin Müzikle İlgilenme Durumu

Tablo5. İncelendiğinde müzik eğitimi alan grupta aileleri müzikle ilgilenen öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 51,00 olduğu, aileleri müzikle ilgilenmeyen öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 50,62 olduğu bulunmuştur. Buna karşılık müzik eğitimi almayan grupta aileleri müzikle ilgilenen öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 39,56 olduğu, aileleri müzikle ilgilenmeyen öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 33,43 olduğu saptanmıştır.

Genel dağılıma bakıldığında aileleri müzikle ilgilenen öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 48,43 olduğu, aileleri müzikle ilgilenmeyen öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 39,23 olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan varyans analizi sonucunda $p>0,05$ olarak bulunmuş olduğundan ailenin müzikle ilgilenip ilgilenmeme durumu değişkeninin öğrencilerin benlik tasarımı puanları üzerinde anlamlı bir farka neden olmadığı saptanmıştır.

Elde edilen bulgulardan ve varyans analizi sonucundan bu değişkenin her iki grupta da anlamlı bir farka neden olmadığı görülse de ortalamalara baktığımızda, müzik eğitimi almayan grupta aileleri müzikle ilgilenmeyen öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının, aileleri müzikle ilgilenen öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarından daha düşük olduğu göze çarpmaktadır

Tablo 6. Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı puanlarının öğrencinin okul dışında müzik etkinliğinde bulunup bulunmaması durumu değişkenine göre ortalamaları ve varyans analizi sonuçları

Benlik Tasarımı Puanı			
Müzik Eğitimi	Okul Dışı Müzik Etkinliği	N	Ortalama
Eğitim Alan Grup	Yok	41	44,98
	Var	16	65,81
Eğitim Almayan Grup	Yok	54	34,02
	Var	6	37,33
Genel	Yok	95	38,75
	Var	22	58,05

Bağımlı Değişken: Benlik Tasarımı Puanı

Kaynak	Kare Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	P değeri
GRUP	5208,715	1	5208,715	8,975	,003 ^a
ODME	3927,719	1	3927,719	6,768	,011 ^a
GRUP * ODME	1128,449	1	1128,449	1,944	,166
Hata	65579,728	113	580,352		
Genel	78569,453	116			

a. 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı P değeri

ODME: Okul Dışı Müzik Etkinliği

Tablo 6. incelendiğinde müzik eğitimi alan grupta okul dışı müzik etkinliğinde bulunan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 65,81 olduğu, okul dışı müzik etkinliğinde bulunmayan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 44,98 olduğu bulunmuştur. Buna karşılık müzik eğitimi almayan grupta ise okul dışı müzik etkinliğinde bulunan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 37,33 olduğu, okul dışı müzik etkinliğinde bulunmayan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 34,02 olduğu saptanmıştır.

Genel dağılıma bakıldığında okul dışı müzik etkinliğinde bulunan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 58,05 olduğu, okul dışı müzik etkinliğinde bulunmayan öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 38,75 olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan varyans analizi sonucunda $p < 0,05$ olarak bulunmuş olduğundan öğrencinin okul dışı müzik etkinliğinde bulunup bulunmaması durumu değişkeninin öğrencilerin benlik tasarımı puanları üzerinde anlamlı bir farka neden olduğu saptanmıştır.

Tablo 7. Müzik eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin benlik tasarımı puanlarının öğrencinin yaşadığı çevre değişkenine göre ortalamaları ve varyans analizi sonuçları

Bağımlı Değişken: Benlik Tasarımı Puanı

Kaynak	Kare Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	P değeri
GRUP	4314,506	1	4314,506	7,484	,007 ^a
YC	4101,009	3	1367,003	2,371	,074 ^b
GRUP * YC	2546,133	1	2546,133	4,417	,038 ^a
Hata	63988,754	111	576,475		
Genel	78569,453	116			

a. 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı P değeri

b. 0,10 anlamlılık düzeyinde anlamlı P değeri

YC: Yaşanılan Çevre

Tablo 7. incelendiğinde müzik eğitimi alan grupta yaşamının uzun bir bölümünü kasabada geçiren öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 55,00 olduğu, yaşamının uzun bir bölümünü küçük kentte geçiren öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 47,72 olduğu, yaşamının uzun bir bölümünü büyük kentte geçiren öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 52,11 olduğu bulunmuştur. Bu grupta ailesi köyde yaşayan öğrenci yoktur. Buna karşılık müzik eğitimi almayan grupta ise yaşamının uzun bir bölümünü köyde geçiren öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının

18,64 olduğu, yaşamının uzun bir bölümünü küçük kentte geçiren öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 48,71 olduğu, yaşamının uzun bir bölümünü büyük kentte geçiren öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 32,13 olduğu saptanmıştır. Genel dağılıma bakıldığında yaşamının uzun bir bölümünü köyde geçiren öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 18,64 olduğu, yaşamının uzun bir bölümünü kasabada geçiren öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 55,00 olduğu, yaşamının uzun bir bölümünü küçük kentte geçiren öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 48,20 olduğu, yaşamının uzun bir bölümünü büyük kentte geçiren öğrencilerin benlik tasarımı puanlarının ortalamalarının 42,84 olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan varyans analizi sonucunda $p<0,05$ olarak bulunmuş olduğundan yaşanan kültür çevresi değişkeninin öğrencilerin benlik tasarımı puanları üzerinde her iki grupta da anlamlı bir farka neden olduğu bulunmuştur

4. SONUÇ

Üç ilde toplam 117 öğrenciye uygulanan Benlik Tasarımı Envanterlerinden elde edilen sonuçlara göre, müzik eğitimi alan ve almayan iki grup karşılaştırıldığında müzik eğitimi alanın, öğrencilerin benlik tasarımı puanları üzerinde olumlu yönde farklılığa neden olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Bununla birlikte belirlenen değişkenlerden, cinsiyet, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi, ailenin müzikle ilgilenip ilgilenmeme durumu değişkenlerinin her iki grupta da benlik tasarımı puanları üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Buna karşılık okul dışı müzik etkinliğinde bulunulup bulunulmaması ve yaşanan çevre değişkenlerinin her iki grupta da benlik tasarımı puanları üzerinde olumlu yönde anlamlı bir farklılığa neden olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Bu sonuçlara göre kişi, aile-çevre ve öğrenim hayatı boyunca ne kadar müzikle iç içeyse, ne kadar sanatsal etkinliklere katılır ve ne kadar yaşamına bunu katarsa kişisel özgüveni yani benlik tasarımı artacaktır. Şüphesiz ki bireyin benlik tasarımı etkileyen çok çeşitli faktörler bulunmaktadır. Yaşamsal mutluluğumuzun temelini oluşturan benlik tasarımı kavramı, özellikle ergenlik döneminde bir kat daha önem kazanırken, araştırma sonuçlarının ışığı altında; Sanat eğitiminin vazgeçilmez bir kolu olan müzik eğitiminin önemi ve göz ardı edilemeyeceği gerçeği açıktır.

Araştırma bulgularının ışığı altında konuyla ilgili şu öneriler getirilebilir.

1. Okul eğitim sistemi içerisinde doğru ve bilinçli ve sistematik bir müzik eğitimi verilmeli, müzik dersleri Lise döneminde seçmeli olmaktan çıkarılarak, tüm öğrencilerin yararlanmaları sağlanmalıdır.

2. Okullarımızda, çalgı ve ses toplulukları, gibi ders dışı müzik etkinliklerine daha sık yer verilerek daha fazla öğrencinin bu etkinliklerden yararlanmasına olanak sağlanmalıdır. Yurt içinde festival ve şenlikler düzenlenerek öğretmen ve öğrenciler bu tip etkinlikler yapmaya heveslendirilmelidir.
3. Okul ve aile işbirliği ile çocuğa çevredeki sanatsal etkinlikleri izleme ve takip etme olanağı sağlanmalı, profesyonel gruplar tarafından öğrencilere yönelik eğitim konserleri düzenlenmelidir.
4. Yetenek de müzik eğitimi alma tercihini etkileyen faktörlerden bir olarak öğrencileri etkilemektedir. Kimi öğrenciler, kendilerini müzik konusunda daha yetenekli görerek, müzik etkinliklerinde bulunmakta daha hevesli ve istekli olmaktadır. Bazıları ise küçük yaşlarda yaşadıkları olumsuz deneyimler sonucu bu tip etkinliklerden sürekli bir kaçış içindedirler. Öğretmenler tarafından bu tip öğrenciler cesaretlendirilmeli müzikal kendine güvenleri sağlanmalıdır.
5. Bu araştırma, Lise yıllarını içine alan ergenlik dönemini kapsamaktadır. Müzik eğitiminin, bireyin benlik tasarımına etkisini inceleyen, daha erken yaşlara yönelik deneysel araştırmalar yapılmalı, bu araştırmalar lisansüstü çalışmalarla desteklenmelidir.
6. Çevresiyle ailesiyle ve okulla uyum problemleri çeken sorunlu çocukların eğitimlerinde de müzikle terapi uygulamalarında gidilmeli, okul rehberlik merkezleri ve müzik eğitimcileri ortak çalışmalıdır.
7. Müzik Eğitimsi yetiştiren kurumlarda müziğin çocuğun psikolojik ve kişilik gelişimine etkileri konusunda müzik eğitimcisi adayları bilinçlendirilmeli, bu konuda bilinçli müzik eğitimcileri yetiştirebilmek için Müzik Eğitimi bölümlerinde Müzik psikolojisi ana bilim dalları oluşturulmalıdır.
8. Özellikle Lise dönemine, eğitim sistemimiz içinde üniversiteye girme telaşı içerisinde olan gençlerimizin ailelerinin ve okulların ya da sistemin getirdiği zorunlulukla kaynaklanan yanlış yönlendirmeleriyle sanatsal etkinliklerle bu dönemde yok denecek kadar az ilgilenebildikleri görülmektedir. Öğrencilerin özellikle zor geçirdikleri bu dönemde kendilerini rahatça ifade edebilecekleri ve rahatlayabilecekleri sanatsal etkinliklere yönlendirilmeli, müziğin özellikle eğitimsel etkisi aileler ve eğitimciler tarafından göz ardı edilmemelidir.
9. Bu araştırma müzik eğitiminin ergenin genel benlik tasarımına etkisinin incelendiği bir çalışmadır. Bu tip araştırmaların yanı sıra, öğrencinin müzikal benlik tasarımını ölçen araştırmalar yapılmalı, müzikal benlik tasarımını ölçen ölçme araçları geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Bacanlı, H; (2000). **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara. Nobel Dağıtım, 124
- Batmaz. V, ;& İsen, G; & Tolon B, ; (1985). **Ben ve Toplum**. Ankara. Gazi Üniversitesi Yaymevi, 108
- Çilingir, V; (1990). **İlk ve Orta Dereceli Okullarda Eğitici Çalışmalar İçerisinde Müziğin Yeri**. Ankara. Orkestra Dergisi. Sayı 198, 31
- Gabay, R; (1996). **Çocuklarda Benlik Sisteminin İncelenmesi**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir , 33
- Jersild, A.T; (1979). **Çocuk Psikolojisi**. Ankara. Ankara Üniversitesi Basımevi, 177,179,180
- Rarick, J; (2002). **12-19 Yaşları Gençlerin Başarıyı Algılama Biçimi**.
www.menc.org
- Raynolds, J. W; (1992). **Music Education and Student Self-Concept a Review of Literature Article**.
- Topses, G; (1992). **Eğitim Sürecinde İnsan ve Psikolojisi**. Ankara. Gazi Büro Matbaası, 154
- Uçan, A; (1996). **İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi**. Ankara. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 30
www.arts.usf.edu/music/name/npmeryn.htm